

ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ФАНДРЕЙЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

A Розкривається проблема професійної підготовки соціального працівника в цілому і, зокрема, підготовка його в умовах обмеженості ресурсів до фандрейзингової діяльності. Автор розкриває поняття: фандрейзинг, фандрейзингова компетентність, фандрейзингова діяльність. Розглядаються основні компоненти структури фандрейзингової компетентності соціального працівника: когнітивна компонента, діяльнісна компонента.

Проведений аналіз структури фандрейзингової компетентності соціального працівника дозволив виокремити необхідні знання, вміння і навички для успішного залучення зовнішніх засобів.

Презентовано зміст дисципліни «Фандрейзинг у соціальній сфері», метою якої є формування у майбутніх соціальних працівників фандрейзингової компетентності

Ключові слова: підготовка соціального працівника; фандрейзинг; фандрейзингова компетентність; компетентність; фандрейзингова діяльність

S *Kovalenko Inna. Social workers' preparation for fundraising activities.*

The article considers the problem of professional training of a social worker in general and their preparation for fundraising activities in particular, in conditions of limited resources. The author reveals the following notions: fundraising, competence, fundraising competency, fundraising activity. The article considers the following main components of the fundraising competence structure of a social worker: cognitive component and activity component. The analysis of the fundraising competence structure of a social worker allowed distinguishing the necessary knowledge, skills and abilities for the successful involvement of resources.

The article also presents the content of the discipline: «Fundraising in the social sphere», the purpose of which is to form a fundraising competence in students, majoring in social work.

Key words: social worker training; fundraising; fundraising competence; competence; fundraising activity

Коваленко Інна Едуардівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної освіти та соціальної роботи, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Україна

Kovalenko Inna, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Social Education and Social Work, National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

E-mail: i.artemenko@ukr.net

Актуальність проблеми. Затяжна економічна криза в Україні в умовах ведення гібридної війни на Донбасі та світового карантину призвела до гострої нестачі фінансових ресурсів. Особливо актуальною ця проблема у наш час стає для соціальної сфери (соціальна робота), яка й у стабільніші часи мала низький рівень фінансування, а нині проблема недофінансування набула нової гостроти.

Отже, за таких умов виникає потреба у таких компетенціях соціальних працівників, які пов'язані з умінням пошуку ресурсів під соціальні проекти.

У цьому напрямі сучасний світ висуває нові вимоги до системи підготовки соціальних працівників, обов'язковим складником якої має стати *фандрейзингова компетентність* соціального працівника.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Результати вивчення наукових джерел дають підстави констатувати, що питанню підготовки соціальних працівників приділяли увагу як зарубіжні дослідники (С. Шардлоу, Р. Саррі, А. Пінкус, А. Мінахан [6], Є. Холостова [11] та ін.), так і вітчизняні (Р. Вайнола [3], А. Капська [4], О. Карпенко [5], І. Савельчук [8] та ін.).

Питанням розвитку та впровадження фандрейзингу в практику соціальних ініціатив присвячено роботи провід-

них фахівців (О. Бабій [1], Я. Рогалін [7], А. Соколова [12], О. Чернявська [12] та ін.).

Але недостатньо розробленою залишається проблема узагальнення тенденцій підготовки соціальних працівників до проектної діяльності й, зокрема, до фандрейзингової діяльності.

Метою статті є аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до фандрейзингової діяльності та змісту формування у соціальних працівників когнітивної й діяльнісної компонент фандрейзингової компетентності.

Викладення основного матеріалу. Підготовка соціального працівника до фандрейзингової діяльності має бути спрямована на набуття ним фандрейзингової компетентності.

Термін фандрейзинг (fundraising) походить від сполучення англійських слів (fund – кошти, фінансування, raise – знаходження, збір).

Іноземне походження цього терміну призвело до існування в українській мові двох варіантів написання і, відповідно, його вимови – «фандрейзинг» і «фандрайзинг».

До прихильників першого варіанту написання «фандрейзинг» відносяться Я. Рогалін [7], О. Бабій [1].

А. Соколова, О. Чернявська [12] у своїх дослідженнях використовують термін «фандрайзинг».

У нашому дослідженні дотримуємось аргументів Я. Роголіна і скористаємося першим варіантом, оскільки він відповідає правильній вимові англійського слова *raise* – залучати, збирати [7].

Тобто це діяльність щодо залучення ресурсів на некомерційні проекти.

Фандрейзинг – це професійна діяльність щодо мобілізації фінансових та інших ресурсів із різноманітних джерел для реалізації соціально значущих і науково-дослідних неприбуткових проектів, яка вимагає спеціальних знань і навичок фандрайзера, що можуть вплинути на прийняття позитивного рішення донора.

Для визначення поняття «фандрейзингова компетентність» визначимося із загальним поняттям «компетентність» і конкретизуємо поняття «фандрейзингова компетентність».

На думку Г. Селевка, «під компетентністю розуміється інтегральна якість особистості, що виявляється в загальній здатності та готовності до діяльності, що базується на знаннях і досвіді, здобутих у процесі навчання і соціалізації й орієнтованих на самостійну й успішну участь у діяльності» [9, с. 139].

У працях Ю. Татура компетентність розуміють як інтегральну властивість особистості, що характеризує її прагнення і здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості тощо) для успішної діяльності в певній галузі [10, с. 6-7].

Ураховуючи проаналізовані визначення понять фандрейзингу та компетентності можна зробити висновок, що *фандрейзингова компетентність* – це інтегральна якість особистості, що виявляється в загальній здатності та готовності соціального працівника до мобілізації фінансових та інших ресурсів із різноманітних джерел для реалізації соціально значущих і науково-дослідних неприбуткових проектів.

Які ж саме знання, вміння і навички включає фандрейзингова компетентність?

Як стверджують О. Чернявська, А. Соколова, для успішної фандрайзингової діяльності необхідно: «знання про соціальну сутність фандрайзингу; знання про методи збирання коштів; знання фінансових аспектів кампанії; вміння мотивувати донорів; здатність керувати кампанією в цілому як проектом; постійно збирати інформацію про перспективних донорів; використовувати здобутки і прорахунки власного досвіду у співпраці з донорами; постійно вести пошук джерел фінансування; намагатися задіяти різні види ресурсів, окрім фінансових; підтримувати відносини з донорами після закінчення проекту» [12, с. 29].

Ми б хотіли на основі узагальнення попередніх досліджень структурувати складники успішної фандрейзингової діяльності й запропонувати структуру фандрейзингової компетентності соціального працівника.

На *рис. 1* представлена структура фандрейзингової компетентності соціального працівника.

Дана структура включає когнітивну й діяльну компоненти. Когнітивна компонента містить перелік необхідних

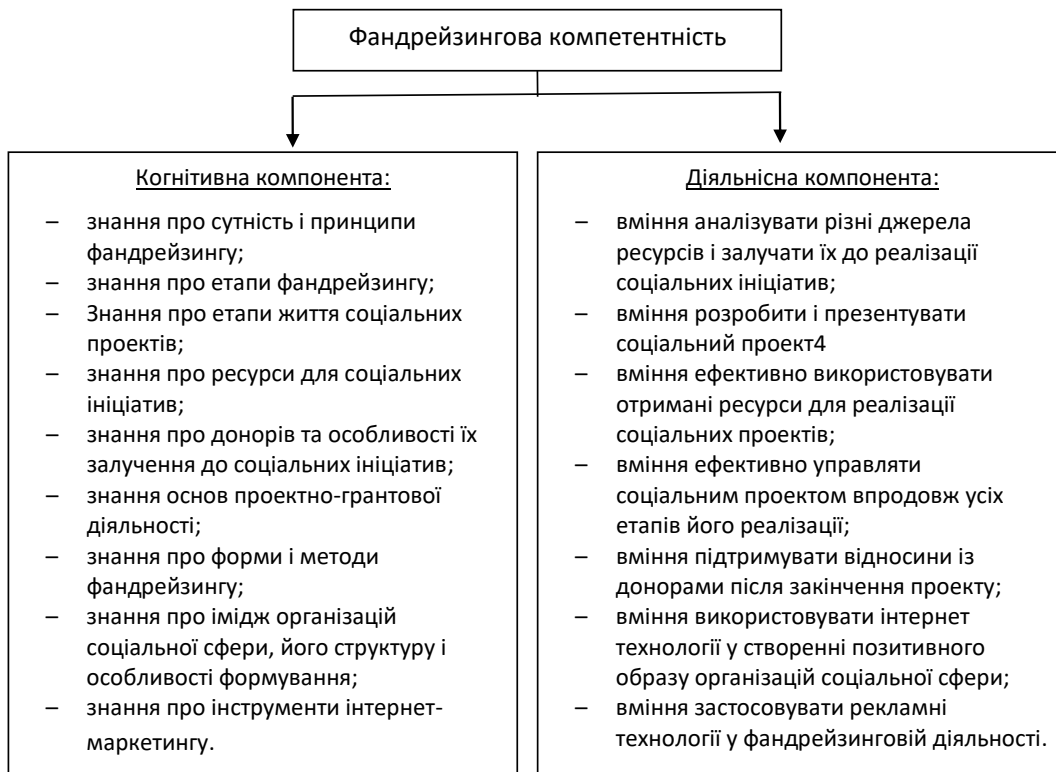

Рис. 1. Структура фандрейзингової компетентності

знань для фандрейзингової діяльності. Діяльнісна компонента включає всі ті навички і вміння, якими має оволодіти соціальний працівник, щоб успішно здійснювати фандрейзингову діяльність.

Формування фандрейзингової компетентності пропонуємо в межах дисципліни «Фандрейзинг у соціальній сфері».

Мета дисципліни: формування у студентів спеціальності «Соціальна робота» фандрейзингової компетентності.

Зміст дисципліни має бути спрямованим на формування і розвиток основних компонент (когнітивної та діяльнісної) фандрейзингової компетентності. Тематичний зміст дисципліни представлено у табл. 1:

Таблиця 1.

Структура і зміст дисципліни «Фандрейзинг у соціальній сфері»

Назва модулів, тем та їх зміст
<p align="center"><i>Модуль I. Понятійно-категоріальний апарат фандрейзингу</i></p> <p><i>Тема 1. Основи фандрейзингу</i> <i>Зміст теми.</i> Сутність поняття «фандрейзинг», класифікація фандрейзингу, суб'єкти фандрейзингу, ресурси як об'єкт фандрейзингу, характеристика основних ресурсів, етапи фандрейзингу, структура фандрейзингу. Нормативно-правові основи фандрейзингу.</p> <p><i>Тема 2. Благодійність як джерело ресурсів</i> <i>Зміст теми.</i> Поняття благодійності, види благодійності, типи джерел ресурсів, донори і класифікації донорів, класифікація фондів, характеристика основних донорів. Основні принципи фандрейзингу. Правила успішного та причини невдалого фандрейзингу.</p> <p><i>Тема 3. Історія розвитку фандрейзингу</i> <i>Зміст теми.</i> Поява і розвиток фандрейзингу у США та Європі. Розвиток фандрейзингу в Україні. Нормативно-правові основи фандрейзингу в Україні.</p>
<p align="center"><i>Модуль II. Проектно-грантовий фандрейзинг</i></p> <p><i>Тема 1. Основи проектно-грантової діяльності у соціальній роботі</i> <i>Зміст теми.</i> Основні поняття проектно-грантової діяльності (соціальна ініціатива, соціальний проєкт, грант, грантодавець, заявка, лист-запит.) Етапи проектно-грантової діяльності. Інформаційні джерела пошуку грантів та особливості роботи з ними. Оцінка і вибір потенційних джерел фінансування соціального проєкту.</p> <p><i>Тема 2. Основи планування в проектно-грантовій діяльності.</i> <i>Зміст теми.</i> Визначення проблем і потреб для соціального проєктування. Визначення цільової групи проєкту. Визначення пріоритетів для проектно-грантової діяльності за допомогою SWOT-аналізу. Визначення мети проєкту за допомогою SMART-технології. Визначення методів та етапів досягнення мети і завдань проєкту за допомогою дерева цілей. Визначення очікуваних результатів. Вибір показників роботи. Визначення ресурсів проєкту. Структура соціального проєкту. Часові рамки проєкту. План реалізації. Інструменти оцінки проєктів (NAOMIE).</p> <p><i>Тема 3. Технологія отримання гранту.</i> <i>Зміст теми.</i> Технологія початкового звернення до фондів за грантами. Лист-запит та вимоги до його написання. Технологія подання заявок на грант. Принципи написання заявок. Типи заявок. Структура заявки. Супровідна документація соціального проєкту.</p> <p><i>Тема 4. Управління соціальними проєктами</i> <i>Зміст теми.</i> Життєвий цикл соціального проєкту. Середовище проєкту (зовнішнє середовище непрямої дії на проєкт, зовнішнє середовище прямої дії на проєкт, внутрішнє середовище проєкту). Визначення кадрової потреби. Інструменти операційного менеджменту у проектно-грантовій діяльності (діаграма Генрі Лоуренса Ганта). Особливості складання бюджету проєкту. Види звітності. Особливості моніторингу результатів соціального проєкту.</p>
<p align="center"><i>Модуль III. «Crowd» технології у фандрейзинговій діяльності</i></p> <p><i>Тема 1. Краудфандинг у соціальній роботі.</i> <i>Зміст теми.</i> Сутність краудфандингу. Історія розвитку краудфандингу. Агенти краудфандингу та його моделі й особливості функціонування. Особливості функціонування краудфандингових платформ. Особливості розроблення та подання інформації для краудфандингових платформ. Найпопулярніші краудфандингові-платформи.</p> <p><i>Тема 2. Краудсорсинг у соціальній роботі.</i> <i>Зміст теми.</i> Поняття і сутність краудсорсингу. Особливості краудсорсингу та його сильні і слабкі сторони. Види краудсорсингу та його стратегії. Характеристика платформ краудсорсингу.</p>

Модуль IV. Технології збору пожертв від приватних осіб

Тема 1. Масові розсилки і вкладення

Зміст теми. Сутність «директ-мейл». Лист-звернення та основні вимоги до його оформлення. Буклети. Формати та види фальцовки. Оформлення інформаційних буклетів.

Тема 2. Збір коштів організації за допомогою скриньки-скарбнички.

Зміст теми. Юридичні аспекти встановлення і розкриття скриньки. Етапи збору коштів за допомогою скриньки. Підготовча робота щодо установки скриньки. Встановлення. Організація процесу регулярного розкриття скарбнички й оприбуткування коштів. Переваги й недоліки методу.

Тема 3. Збори грошових засобів на вулицях, під час святкувань.

Зміст теми. Організація збору коштів під час культурних заходів на вулиці. Збори у приватних приміщеннях. Організація лотереї.

Алгоритм дій по організації масових заходів.

Модуль V. Основи фандрейзингової діяльності з бізнес-структурами

Тема 1. Корпоративний фандрейзинг.

Зміст теми. Соціальна відповідальність. Корпоративна соціальна відповідальність. Умови і принципи успішного корпоративного фандрейзингу. Способи підтримки некомерційних організацій корпораціями. Методика роботи з бізнес-структурами. Форми допомоги від бізнес-структур.

Тема 2. Приватні пожертви.

Зміст теми. Ефективність приватних пожертвувань. Мотивація приватних осіб до участі у благодійних проектах на тимчасовій і постійній основах. Технології збору приватних пожертв: членські внески, пряма розсилка, спеціальні заходи, збір пожертв «від дверей до дверей».

Модуль VI. Іміджевий складник у фандрейзинговій діяльності

Тема 1. Імідж організацій соціальної сфери, його структура та вплив на фандрейзингову діяльність

Зміст теми. Сутність іміджу. Види іміджу організацій. Функції іміджу у фандрейзинговій діяльності. Структура іміджу організацій. Етапи створення іміджу. Засоби формування іміджу організацій. Організаційний стиль. Візуальний образ. Вербальні (словесні) засоби. Рекламні засоби. PR-заходи

Тема 2. Застосування основних рекламних технологій у фандрейзинговій діяльності.

Зміст теми. Поняття прес-релізу, прес-анонсу та прес-конференції. Особливості розробки прес-релізу. Особливості проведення прес-конференції. Поняття організаційного буклету як основного інформаційного документу про організацію. Сувенірна рекламна продукція та її роль у формуванні іміджу організації та налагодженні партнерства.

Тема 3. Використання Інтернет-технологій у створенні позитивного образу організацій.

Зміст теми. Створення і підтримка сайтів організацій соціальної сфери. Створення позитивного образу організації через соціальні мережі (facebook, instagram, youtube). Інструменти Інтернет-маркетингу та їх роль у створенні позитивного образу організацій соціальної сфери (копірайтинг, SEO, мобільний маркетинг тощо).

Результати дослідження. Проведений аналіз й узагальнення попередніх досліджень дозволив нам структурувати складники успішної фандрейзингової діяльності й запропонувати структуру фандрейзингової компетентності соціального працівника. Нами також розроблено структуру і зміст дисципліни «Фандрейзинг у соціальній сфері», метою якої є формування фандрейзингової компетентності.

Висновки з даного дослідження. Аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до фандрейзингової діяльності підтвердив необхідність зосередження уваги на основних компонентах фандрейзингової компетентності – когнітивної і діяльнісної, а також формуванні на їх основі змісту дисципліни.

Перспективи подальших розвідок. Проблема професійної підготовки соціального працівника в цілому і зокрема підготовка його до фандрейзингової діяльності потребує подальшого дослідження у напрямі використання різних форм і методів формування фандрейзингової компетентності. В умовах інформаційного суспільства важливим аспектом є також застосування у підготовці соціальних працівників інформаційно-комунікаційних технологій і дистанційної форми навчання.

Список використаних джерел

1. Бабій О. Я. Посібник з фандрейзингу для бізнес-об'єднань : посібник. Київ, 2017. 168 с. URL: https://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2018/03/Fundraising_for_BMOs_Babij_2017.pdf (дата звернення 11.11.2021)

2. Бондаренко С. М., Ліфар К. В. Імідж організації: сутність, зміст та основні етапи формування. URL: <https://knutd.edu.ua/publications/pdf/TD/2014-2/Bondarenko2015060410.pdf>
3. Вайнола Р. Х. Проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи в закладах оздоровлення та відпочинку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Соціальна робота. Соціальна педагогіка* : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 22. С. 10–18.
4. Капська А. Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка. Педагогічні науки*. 2010. № 15. С. 12–16.
5. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспект : монографія. Дрогобич : Коло, 2007. 374 с.
6. Пинкус А. Практика социальной работы (форма и методы). Москва : Союз, 1993. 223 с.
7. Роголін Я. Що таке соціальний фандрейзинг, або як продати громаді участь у добрих справах. *Соціальний педагог*. 2009. № 8. URL: <http://cd-platform.org/success-stories/2411-shcho-take-sotsialnyy-fandreyzinh-abo-iak-prodaty-hromadi-uchast-u-dobrykh-spravakh>
8. Савельчук І. Б. Підготовка соціальних працівників за сучасних умов: інноваційні тенденції. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 1. С. 120–125.
9. Селевко Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.
10. Татур Ю. Г. Компетентностный подход в описании результатов и проектировании стандартов высшего профессионального образования : материалы ко второму заседанию методологического семинара. Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 16 с.
11. Холостова Е., Дашков К. Социальная работа в схемах : учеб. пособ. 2019. URL: https://biblioclub.ru/index.php?page=author_red&id=25650 (дата звернення 11.11.2021)
12. Чернявська О. В., Соколова А. М. Фандрайзинг : навч. посіб. Київ : Алерта, 2015. 272 с. URL: <https://oblrada-pl.gov.ua/grant/7575.pdf> (дата звернення 05.12.2021)
- [Problems of professional training of future social educators to work in health and recreation facilities]. In *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika* [Scientific journal of NPU named after MP Drahomanov. Social work. Social pedagogy]: zbirnyk naukovykh prats (Is. 22, pp. 10-18). Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
4. Kapska, A. Y. (2010). Deiaki aspekty profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pedahohiv i sotsialnykh pratsivnykiv [Some aspects of professional training of social educators and social workers]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. O. Dovzhenka. Pedahohichni nauky* [Bulletin of Glukhiv National Pedagogical University. O. Dovzhenko. Pedagogical sciences], 15, 12-16 [in Ukrainian].
5. Karpenko, O. H. (2007). *Profesiina pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh universytetskoï osvity: naukovo-metodychni ta orhanizatsiino-tekhnohichnyi aspekt* [Professional training of social workers in the conditions of university education: scientific-methodical and organizational-technological aspect]: monohrafiia. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].
6. Pinkus, A. (1993). *Praktika sotsialnoi roboty (forma i metody)* [Social work practice (form and methods)]. Moskva: Soiuz [in Russian].
7. Rohalin, Ya. (2009). Shcho take sotsialnyi fandreyzinh, abo yak prodaty hromadi uchast u dobrykh spravakh [What is social fundraising, or how to sell the community participation in good deeds]. *Sotsialnyi pedahoh* [Social pedagogue], 8. Retrieved from <http://cd-platform.org/success-stories/2411-shcho-take-sotsialnyy-fandreyzinh-abo-iak-prodaty-hromadi-uchast-u-dobrykh-spravakh> [in Ukrainian].
8. Savelchuk, I. B. (2016). *Pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv za suchasnykh umov: innovatsiini tendentsii* [Training of social workers in modern conditions: innovative trends]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedahohichni nauky* [Bulletin of Zhytomyr State University named after Ivan Franko. Pedagogical sciences], 1, 120-125 [in Ukrainian].
9. Selevko, G. (2004). *Kompetentnosti i ikh klassifikatsiia* [Competencies and their classification]. *Narodnoe obrazovanie* [Public education], 4, 138-143 [in Russian].
10. Tatur, Iu. G. (2004). *Kompetentnostnyi podkhod v opisaniï rezul'tatov i proektirovaniï standartov vysshego professional'nogo obrazovaniia* [Competence-based approach in describing the results and designing standards of higher professional education]: materialy ko vtoremu zasedaniiu metodologicheskogo seminaru. Moskva: Issledovatel'skii tcentr problem kachestva podgotovki spetsialistov [in Russian].
11. Kholostova, E., & Dashkov, K. (2019). *Sotsialnaia robota v skhemakh* [Social work in schemes]: uchebnoe posobie. Retrieved from https://biblioclub.ru/index.php?page=author_red&id=25650 [in Russian].
12. Cherniavska, O. V., & Sokolova, A. M. (2015). *Fandraizinh* [Fundraising]: navch. posib. Kyiv: Alerta. Retrieved from <https://oblrada-pl.gov.ua/grant/7575.pdf> [in Ukrainian].

References

1. Babii, O. Ya. (2017). *Posibnyk z fandraizynhu dlia biznes-ob'iednan* [A Guide to Fundraising for Business Associations]: posibnyk. Kyiv. Retrieved from https://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2018/03/Fundraising_for_BMOs_Babij_2017.pdf [in Ukrainian].
2. Bondarenko, S. M., & Lifar, K. V. *Imidzh orhanizatsii: sutnist, zmist ta osnovni etapy formuvannia* [The image of the organization: the essence, content and main stages of formation]. Retrieved from <https://knutd.edu.ua/publications/pdf/TD/2014-2/Bondarenko2015060410.pdf> [in Ukrainian].
3. Vainola, R. Kh. (2016). *Problemy profesiinoi pidhotovky maibutnykh sotsialnykh pedahohiv do roboty v zakladakh ozdorovlennia ta vidpochynku* [Problems of professional training of future social educators to work in health and recreation facilities]. In *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika* [Scientific journal of NPU named after MP Drahomanov. Social work. Social pedagogy]: zbirnyk naukovykh prats (Is. 22, pp. 10-18). Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 07.12.2021